

Rubrics in de beroepsgerichte vakken

Examenfestival VMBO
9 & 10 maart 2026

Sanne Rovers & Desirée Joosten-ten Brinke

Programma

Beoogde leeruitkomst:

Na deze workshop ben je bekend met de verschillende vormen rubrics, en kun je een analytische rubric beoordelen op kwaliteit en verbeteren aan de hand van concrete tips & tricks.

- Achtergrondinformatie
 - Wat zijn rubrics?
 - Waarom rubrics?
 - Hoe maak en gebruik je rubrics?
- Oefenen met met maken / verbeteren van rubrics
- Terugkoppeling / vragen

Wat zijn rubrics?

- Instrument voor het beoordelen van complexe taken, door inzicht te geven in beoordelingscriteria en de niveaus van beheersing van die criteria
- Typen rubrics: Holistisch, analytisch, single-point

(Arter & Chappuis, 2007)
(Jönsson & Svingby, 2007)

Wat zijn rubrics?

	Niveaus van beheersing			
	A	B	C	D
Criterium 1				
Criterium 2				
Criterium 3				
...				
...				
n				

Waarom rubrics?

Veelgestelde vragen in het onderwijs:

- Wanneer is een werkstuk nu eigenlijk voldoende?
- Waarom begrijpt een leerling niet waarom hij/zij een 6 heeft?
- Waarom kost nakijken zoveel tijd?

Hoe kunnen rubrics hierbij helpen?

- Inzicht in de relatie tussen de criteria en de verschillende niveaus waarop je die criteria kan aantonen
- Basis voor feedback, feed-up en feed-forward
- Verhoogt transparantie, objectiviteit en betrouwbaarheid
- Brengt assessment of learning (beoordelen van leren) en assessment for learning (beoordelen voor leren) met elkaar in lijn.

(Jönsson & Svingby, 2007)
(Panadero & Jönsson, 2013)

Waarom rubrics?

Assessment *of* learning (beoordelen *van* het leren):

- Transparantie: zelfde instrument voor feedback én beoordeling
- Vergroot betrouwbaarheid (repliceerbaarheid) van de beoordeling
- Leerling kent normen en criteria van tevoren → duidelijkheid in feedback(gesprekken)
- Gezamenlijk opstellen kan leiden tot medeverantwoordelijkheid over de einddoelen (en daarmee motivatie)

Assessment *for* learning (beoordelen *voor* het leren):

- Duidelijke criteria → leerling kan rubric zelf gebruiken voor zelf- en peerfeedback
- Geeft leerlingen taal om sterke en zwakke punten te benoemen
- Gezamenlijk opstellen leidt tot kritische houding en meer motivatie

(Jönsson & Svingby, 2007)

(Panadero & Jönsson, 2013)

Waarom rubrics?

Waar ga ik
naar toe?

FEED-UP

Een raamwerk
voor toetsing om met
studenten te bespreken

Waar sta ik
nu?

FEED-BACK

Helpt docenten en
leerlingen om oordelen
te vellen over werk in
uitvoering of behaalde
resultaten

Hoe ga ik
verder?

FEED-FORWARD

Helpt docenten en
leerlingen om te laten zien
welk niveau er is behaald en
waar dit afwijkt van het
gewenste niveau

(Hattie & Timperley, 2007)

Typen rubrics

Type	Beschrijving	Voordelen	Nadelen	Wanneer gebruiken?
Holistisch	Eén overall oordeel over het geheel	Snel, weinig werk	Weinig specifieke feedback	Grote aantallen, globale indruk

Niveau	Beschrijving
4 – Heel goed	De presentatie is duidelijk en interessant. De uitleg klopt en is goed te volgen. De spreker praat duidelijk, kijkt naar het publiek en gebruikt de slides of materialen goed.
3 – Goed	De presentatie is duidelijk. De meeste informatie klopt. De spreker praat verstaanbaar en gebruikt de slides of materialen redelijk goed.
2 – Voldoende	De presentatie is soms duidelijk, maar niet altijd. De uitleg is soms onduidelijk of onvolledig. De spreker leest veel voor of praat minder duidelijk.
1 – Onvoldoende	De presentatie is moeilijk te volgen. De uitleg klopt niet goed of is erg onduidelijk. De spreker praat te zacht, leest alleen voor of gebruikt geen duidelijke ondersteuning.

Typen rubrics

Type	Beschrijving	Voordelen	Nadelen	Wanneer gebruiken?
Holistisch	Eén overall oordeel over het geheel	Snel, weinig werk	Weinig specifieke feedback	Grote aantallen, globale indruk
Single-point	Alleen het gewenste niveau beschreven, ruimte voor schriftelijke opmerkingen	Eenvoudig te maken, stimuleert rijke feedback	Minder houvast voor leerlingen	Docenten die worstelen met niveaubeschrijvingen

Onder verwachting	Verwachting (voldoende niveau)	Boven verwachting
Wat kan beter? 	De presentatie is duidelijk te volgen. De uitleg klopt en de belangrijkste informatie wordt verteld. De spreker praat verstaanbaar en gebruikt dia's of andere materialen om de uitleg te ondersteunen.	Wat gaat extra goed?

Typen rubrics

Type	Beschrijving	Voordelen	Nadelen	Wanneer gebruiken?
Holistisch	Eén overall oordeel over het geheel	Snel, weinig werk	Weinig specifieke feedback	Grote aantallen, globale indruk
Single-point	Alleen het gewenste niveau beschreven, ruimte voor schriftelijke opmerkingen	Eenvoudig te maken, stimuleert rijke feedback	Minder houvast voor leerlingen	Docenten die worstelen met niveaubeschrijvingen
Analytisch	Meerdere criteria, elk met eigen niveaubeschrijvingen	Transparant, gedetailleerde feedback, betrouwbaar	Tijdsintensiever	Beroepsgerichte opdrachten, BPV

Typen rubrics

Type	Beschrijving	Voordelen	Nadelen	Wanneer gebruiken?
Holistisch	Eén overall oordeel over het geheel	Snel, weinig werk	Weinig specifieke feedback	Grote aantallen, globale indruk
Single-point	Alleen het gewenste niveau beschreven, ruimte voor schriftelijke opmerkingen	Eenvoudig te maken, stimuleert rijke feedback	Minder houvast voor leerlingen	Docenten die worstelen met niveaubeschrijvingen
Analytisch	Meerdere criteria, elk met eigen niveaubeschrijvingen	Transparant, gedetailleerde feedback, betrouwbaar	Tijdsintensiever	Beroepsgerichte opdrachten, BPV

Analytische rubrics

- Vaste vorm: Criteria x Beheersingsniveaus
- Maakt het mogelijk om de afzonderlijke delen te bekijken waaruit het (complexe) geheel bestaat
- Aan elk van de dimensies die in de taak worden beoordeeld, kan een score worden toegekend

Rubrics in VMBO beroepsgerichte vakken

- Leerlingen werken aan complexe taken, waarvan de uitwerking niet zwart-wit is
- Voor deze complexe prestaties wil je duidelijk kunnen uitleggen *waarom* iets voldoende of onvoldoende is.

Concrete voorbeelden van taken:

- **Zorg & Welzijn:** Rubric voor een zorgplan of een begeleidingsgesprek (criteria: inlevingsvermogen, volledigheid, taalgebruik)
- **Techniek:** Rubric voor een werkstuk of installatietekening (criteria: vakkundigheid, veiligheid, nauwkeurigheid)
- **Economie:** Rubric voor een verkoopgesprek of presentatie (criteria: klantgerichtheid, productkennis, overtuigingskracht)

Hoe maak en gebruik je rubrics?

1. Identificeer doelstellingen / leerdoelen
2. Identificeer waarneembare kenmerken
3. Brainstorm over eigenschappen
4. Schrijf nauwkeurige beschrijvingen voor het laagste en hoogste niveau
5. Schrijf nauwkeurige beschrijvingen voor de resterende niveaus (de "middenmoot")
6. Verzamel voorbeelden van werk voor elk niveau
7. Evalueer. Herzie de rubriek indien nodig

(Arter & Chappuis, 2007)

Oefenen met het maken/verbeteren van rubrics

- 20 minuten aan werken, 10 minuten terugkoppeling
- Aan de slag met een taakgerichte, analytische rubric
- Opties: aan eigen rubric werken, nieuwe rubric maken (opzet ervan), slechte rubric verbeteren

Terugkoppeling

- Wat vond je het lastigst om te formuleren, de criteria of de niveaubeschrijvingen?
- Hoe heb je de criteria bepaald? Wat heb je wel of niet meegenomen?
- Hoe heb je de beschrijvingen van de "middenmoot" aangepakt? Wat maakte dat moeilijk?

Praktische werkbaarheid

- Niet altijd vanaf nul beginnen
 - Beoordelingscriteria zijn vaak al beschikbaar, ook al staan ze niet in een rubric
 - Gebruik de criteria uit een bestaande beoordelingslijst of PTA-omschrijving als basis
 - Kijk of collega's of de sectie al rubrics hebben die je kunt aanpassen
 - Zoek voorbeelden op via de SLO, Kennisnet of vakgerichte methodes (er is meer beschikbaar dan je misschien denkt)
 - Gebruik ChatGPT of een andere AI-tool als startpunt voor een eerste opzet, en verfijn daarna zelf

Praktische werkbaarheid

- Houd het behapbaar
 - Max. 4 à 5 criteria per taak
 - Max. 3 à 4 niveaus (Brookhart, 2018)
 - Gebruik gewone taal (als je twijfelt tijdens het nakijken, is de beschrijving waarschijnlijk te vaag)
- Onderhoud ter plekke
 - Reserveer na het gebruik vijf minuten om te noteren wat onduidelijk was of anders geformuleerd moet worden --> rubric wordt zo bij elke cyclus een stukje beter en efficiënter, zonder dat dit veel tijd kost

Vragen?

- Wat neem je mee naar je eigen klas of vak?
- Welke stap wil je als eerste zetten als je terug op school bent?
- Waar verwacht je nog tegenaan te lopen bij het implementeren?

Literatuurlijst

Arter, J., & Chappuis, J. (2007). *Creating and recognizing quality rubrics*. Upper Saddle River, NJ: Pearson/Merrill Prentice Hall.

Brookhart, S. M. (2018). Appropriate criteria: Key to effective rubrics. *Frontiers in Education*, 3, 22. <https://doi.org/10.3389/feduc.2018.00022>

Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.

Jönsson, A., & Svingby, G. (2007). The use of scoring rubrics: Reliability, validity and educational consequences. *Educational Research Review*, 2(2), 130–144. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2007.05.002>

Panadero, E., & Jönsson, A. (2013). The use of scoring rubrics for formative assessment purposes revisited: A review. *Educational Research Review*, 9, 129–144. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2013.01.002>